

Inger Marie Lid og Anna Rebecca Solevåg (red.)

Religiøst medborgerskap: Funksjonshemming, likeverd og menneskesyn

Capellen Damm. Oslo, 2020 [Åpen tilgang]

Anmeldt av Carl Petter Opsahl

Carl.Petter.Opsahl@mf.no

Blant de beste liturgikkbøkene jeg noen- sinne har lest, er Rebecca F. Spurriers *The Disabled Church: Human Difference and the Art of Communal Worship* (2019). Her fant jeg helt nye perspektiver på liturgi, fellesskap og tilhørighet.

I over 30 år har disability studies vokst til et mangfoldig felt med stadig økende innflytelse på samfunnstenkning og beslutningsprosesser. I Norge har vi flere forskere som er betydelige stemmer i internasjonal forskning så vel som inn i den offentlige debatten. Blant dem er Inger Marie Lid og Anna Rebecca Solevåg, redaktørene av *Religiøst medborgerskap. Funksjonshemming, likeverd og menneskesyn*. Den kom i høst og jeg har alt hatt stor glede av den. Over 13 kapitler skrevet av fremtredende fagfolk dekker den et vidt spekter av tema og faglige perspektiver på funksjonshemming, kirke og religion: etikk, trosopplæring, menneskerettigheter, diakoni, bibelfag, forkynnelse og ekklesiologi samt litteratur og estetikk. Hovedtyngden av forfatterne er tilknyttet VID vitenskapelige høyskole.

Artiklene holder et jevnt høyt faglig nivå. Av plasshensyn kan jeg bare omtale noen av dem. Redaktørens innledning gjør rede for fagfeltet og dets samfunnsmessige betydning, særlig i

relasjon til FNs menneskerettskonvensjon og religiøst medborgerskap. De gir en nyttig oversikt over funksjonshemmingsteologi internasjonalt og nasjonalt, med kirkelige og diakonale perspektiver. Flere av artiklene tar utgangspunkt i det økumeniske dokumentet *Tilvarelsens gave*, utgitt av Kirkenes Verdensråd (2017). Blant dem er Kari Jordheim og Anita Gjermestad. Jordheim undersøker hvordan dokumentet utfordrer diakonal tenkning og diakonale praksiser. Her drar hun også veksler på Det lutherske verdensforbunds dokument *Et liv i fellesskap. Om å fornye diakonien i europeiske lokalsamfunn* (2016). Gjermestad viser hvordan dokumentet gir viktige teologiske impulser til profesjonsetikk med vektleggingen av menneskelig mangfold, livets verdi og menneskelig sårbarhet. Hun skriver: «Til tross for at profesjonsetikken skal være livssynsnytral, berører den teologiske teksten *Tilvarelsens gave* sentrale verdier som er faglige og etiske ledestjerner ... som kan åpne for nyanser i vår forståelse av menneskesyn og medborgerskap knyttet til alvorlig utviklingshemming» (s. 71).

Et etisk fokus har også Gunnar Heiene, som undersøker hvordan moderne bioteknologi utfordrer kristen etikk. Spesielt interessant er hvordan han henter impulser fra feministisk etikk. Han viser blant

annet til Jackie Leach Scully som hevder at «det foreligger en erkjennelsemessig urettferdighet som består i at kunnskap hos utsatte grupper, for eksempel funksjonshemmede, ikke blir inkludert i våre kollektive erkjennelsemessige ressurser» (s. 163).

Den norske kirke har en uttalt målsetning om å skape inkluderende fellesskap ved universell utforming og tilrettelegging. Dette kommer til uttrykk i dokumenter som «Alminnelige bestemmelser for hovedgudstjeneste» og *Plan for trosopplæring*. Basert på kvalitative intervjuer med kirkelige ansatte og konfirmanter i utvalgte menigheter, undersøker Inger Marie Lid hvordan disse målsetningene oppleves i kirkelig trosopplæring. Hennes forskning viser at det er stort engasjement for inkludering, men at menighetene trenger mer kunnskap. Hun peker på både holdningsmessige og materielle barrierer og argumenterer for en revisjon av trosopplæringsplanen, «inkludering og tilrettelegging krever større grad av åpenhet i møte med mangfoldet av barn og unge», skriver hun (s. 65).

Gjennom kirkeåret leses jevnlig tekster om helbredelse, tekster som er utfordrende å preke over. Her vil Knut Alfsvågs og Anna Rebecca Solevågs kapitler på ulike måter være til hjelp i prekenforberedelsen. Alfsvågs artikkel er en kritisk gjennomgang av motiver i helbredelsesforkynnelse hos predikanter som Kenneth Hagin og Åge Åleskjær. Solevåg gir en systematisk gjennomgang av forestillinger om helse og frelse i Det nye testamentet med funksjonshemming som kritisk perspektiv i lesningen. Hun peker på tre trender i bibelforskningen. En trend

undersøker funksjonshemmingsperspektiv som kan gi nye forståelser av tekstenes historiske kontekst. En annen ser kritisk på «problematiske og ekskluderende kategorier knyttet til helse, som har skapt varige stigma» (s. 216). En tredje trend er konstruktiv omfortolkning av tekster.

Avslutningsvis vil jeg fremheve hvordan kombinasjonen av teoretiske og estetiske perspektiver i enkelte av artiklene bidrar til nye innsikter. For eksempel fortolker Gyrid Gynnes anvendelse av Trygve Wyllers konsept om desentrert kirke i lesningen av performance-kunstneren Marte Wexelsen Goksøyr's fremføring av Haldis Moren Vesaas' dikt «voggesang for ein bytting. Denne lesningen åpner for en disability ekklesiologi der kirke viser seg som praksiser. Leonora Onarheim Bergsjø undersøker Tomaskirken i Andebu i Vestfold og Telemark fylke som er spesielt tilrettelagt for døve, hørselshemmede og døvblinde. Tradisjonelt har kirkens estetikk hatt fokus på det auditive og visuelle. Med vektlegging av taktil sansning gir Tomaskirken bidrag til det Onarheim Bergsjø kaller «berøringens teologi.»

Som boktittelen antyder, er religiøst medborgerskap et overordnet perspektiv. Artiklene utforsker og utfordrer tenkning om funksjonshemming, menneskesyn og gudsbilder og peker på fysiske og konseptuelle begrensninger i forhold til delaktighet i religiøse fellesskap som den norske kirke. Boken bør være pensum i kirkelig utdanning og obligatorisk lesning for beslutningstagere i kirke og samfunn.

Den fås kjøpt i papirutgave, men er gratis tilgjengelig som open access via forlagets hjemmeside.